

Holdninger til antiterroriltak

Pål Asle Reiersgaard

Fra 2006 til 2011 har nordmenn blitt mer skeptiske til anti-terroriltak som telefonavlytting og tilfeldige pågripelser av terrormistenkte. Samtidig har de blitt mer positive til bruk av forvaring. Dette viser tall fra ISSP-undersøkelsen i 2006 og den nasjonale meningsmålingen som ble gjennomført i forbindelse med årets skolevalg. Elevundersøkelsene fra 2009 og 2011 tegner derimot et annet bilde. Elevene ved de videregående skolene har blitt mindre skeptiske til inngripen av myndighetene ved mistanke om terror.

Befolkningen mer skeptisk

Andelen respondenter som mener myndighetene absolutt bør ha rett til telefonavlytting, har sunket fra nesten 50 prosent i 2006 til ca. 30 prosent i 2011. Andelen som mener at myndighetene antagelig burde ha rett til å avlytte folks telefonsamtaler, har steget med 1,1 prosentpoeng.

Man kan også se at folk er mer skeptiske til tilfeldig kontroll av personer. Fra 2006 til 2011 falt andelen som stiller seg positiv til at myndighetene skal ha mulighet til å stoppe og ransake folk på gaten med ca. 20 prosentpoeng. Når det gjelder å holde personer i forvaring, ser trenden ut til å bevege seg i motsatt retning. Andelen respondenter som er positive til at myndighetene kan holde personer i forvaring så lenge de vil uten å stille dem for retten, har økt med 5,8 prosentpoeng de siste fem årene.

Lise Hellebø Rykkja og kollegaer ved Institutt for administrasjon og organisasjonsvitenskap ved Universitetet i Bergen gjennomførte en tilsvarende undersøkelse i august 2011. Her finner de at befolkningen har blitt mer skeptisk til både telefonavlytting og å tilfeldig stoppe mistenkte. I motsetning til tallene beskrevet ovenfor har færre blitt positive til forvaring. Dessuten har flere personer blitt mer absolutt negative til dette tiltaket.

I følge Rykkja kan en forklaring på dette misforholdet mellom de to undersøkelsene i 2011 knytte seg til tidspunktene de ble utført på. Undersøkelsen i august var nærmere hendelsen 22/7. Fokuset på demokrati og demokratiske verdier var særlig stort, og sjokket hadde definitivt ikke lagt seg ennå. Den andre undersøkelsen ble gjennomført i september. En var da mer opp-tatt av å komme tilbake til normalsituasjonen, og den generelle kritikken og oppmerksomheten om hva som eventuelt hadde gått galt i håndteringen av situasjonen, var begynt å komme mer fram i offentligheten.

Elevene mindre skeptisk

Fra 2009 til 2011 er elevene blitt mer positive til samtlige anti-terroriltak. Selv om trenden blant elevene peker i en annen retning enn for befolkningen generelt, kan man se at resultatene fra undersøkelsene i forbindelse med årets skolevalg er relativt like. Ett unntak er bruk av telefonavlytting, hvor majoriteten av utvalget fra den landsomfattende meningsmålingen ser ut til å være mer positiv enn elevene som deltok i skolevalgsundersøkelsen.

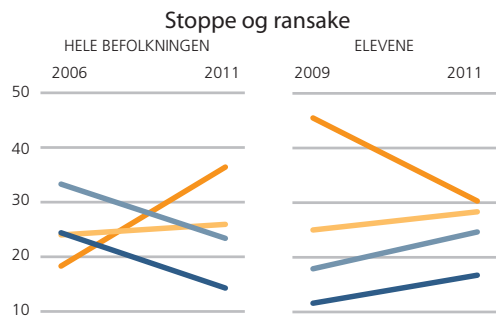
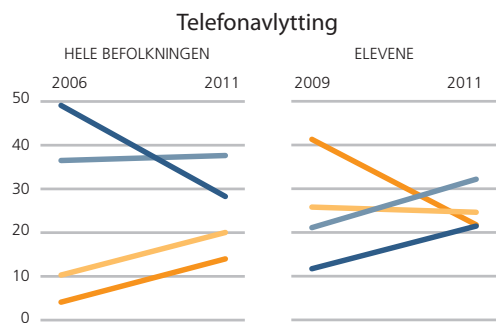
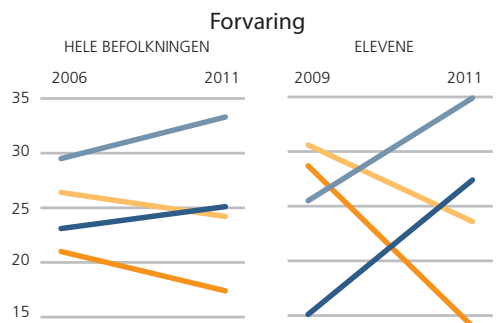
Rykkja og kollegaenes resultater viser at den yngste delen av befolkningen var mindre positiv til samtlige tiltak sammenliknet med den samme gruppen i 2006. De yngste var betydelig mer negative til forvaring enn elevene i undersøkelsen fra 2011.

Antiterroriltak

Tenk deg at myndighetene hadde mistanke om at et terror-angrep var nært forestående. Synes du myndighetene burde ha rett til å:

- Holde personer i forvaring så lenge de vil uten å stille dem for retten?
- Avlytte folks telefonsamtaler?
- Tilfeldlig stoppe og ransake folk på gaten?

— Burde antagelig ha rett til — Burde absolutt ikke ha rett til
— Burde absolutt ha rett til — Burde antagelig ikke ha rett til

Kilder: ISSP 2006, Meningsmåling for hele befolkningen i september 2011 i forbindelse med Skolevalget, Elevundersøkelser ved Skolevalgene i 2009 og 2011.

Alle undersøkelsene er fritt tilgjengelige. www.nsd.uib.no/nsddata

29,2 prosent av de mellom 18 og 22 år mener at en absolutt ikke burde ha rett til dette, mot 14 prosent i elevundersøkelsen. Rykkja forklarer at tendensen er den samme når det gjelder telefonavlytting. De unge mellom 18 og 22 er både i 2006 og 2011 mer skeptiske til telefonavlytting enn resten av befolkningen. →

→ De presiserer at resultatene viser at man må være forsiktig med å konkludere ut i fra enkeltundersøkelser. Befolkningen generelt og spesielle grupper i befolkningen påvirkes av situasjonen og det tidsbildet de står i. Like etter en dramatisk hendelse som 22/7, er det kanskje slik at holdningene vil være i stor bevegelse. Nettopp derfor vil det være interessant og også svært viktig å følge utviklingen av folks holdninger til temaet, sier Rykkja.

Data er tilgjengelig via NSDs nettsider.
www.samfunnsveven.no
www.nsd.uib.no/nsddata/issp

- **ISSP-undersøkelsen 2006**, norsk del av den internasjonale ISSP undersøkelsen.
- **Skolevalget 2011**, landsomfattende undersøkelse, nasjonal meningsmåling utført av TNS Gallup i forbindelse med skolevalget. Utvalget består av et representativt utvalg av den norske befolkningen.
- **Skolevalgsundersøkelsen 2009**, valgundersøkelse blant elever ved de videregående skolene i Norge. Utført i forbindelse med skolevalget i september 2009.
- **Skolevalgsundersøkelsen 2011**, valgundersøkelse blant elever ved de videregående skolene i Norge. Utført i forbindelse med skolevalget i september 2011.
- **Norstats Omnibus 2011** telefonsurvey 23.-26. august (aktuelle spørsmål tilgjengelige et stykke ut i 2012).

European Election Database (EED)

Oppslutning ved parlamentsvalg

Trond Kvamme

En gjennomgang av de siste parlamentsvalgene i Europa viser at det er relativt store forskjeller i valgoppslutningen mellom landene. Oppslutningen er generelt lavere i tidligere Sovjet-republikker enn i resten av Europa.

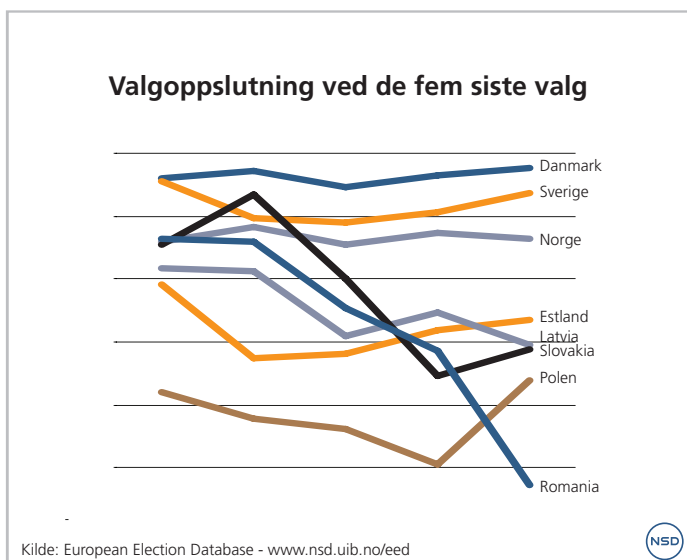
Malta hadde det høyeste ikke-obligatoriske valgoppmøtet i verden med 93,3 prosent. Høy oppslutning er det også i Luxemburg, Belgia og Tyrkia, som alle har obligatorisk stemmegivning. Den laveste oppslutningen finner man i Litauen, Sveits og Romania. Ved parlamentsvalget i Romania i 2008 møtte bare 39,2 prosent av de stemmeberettigede. Ser man bort fra Frankrike (60,4 prosent), Portugal (58,9) og Sveits (46,9) er det utelukkende tidligere Sovjet-republikker som har en oppslutning på under 65 prosent.

Stabil oppslutning i Skandinavia, variabelt i øst

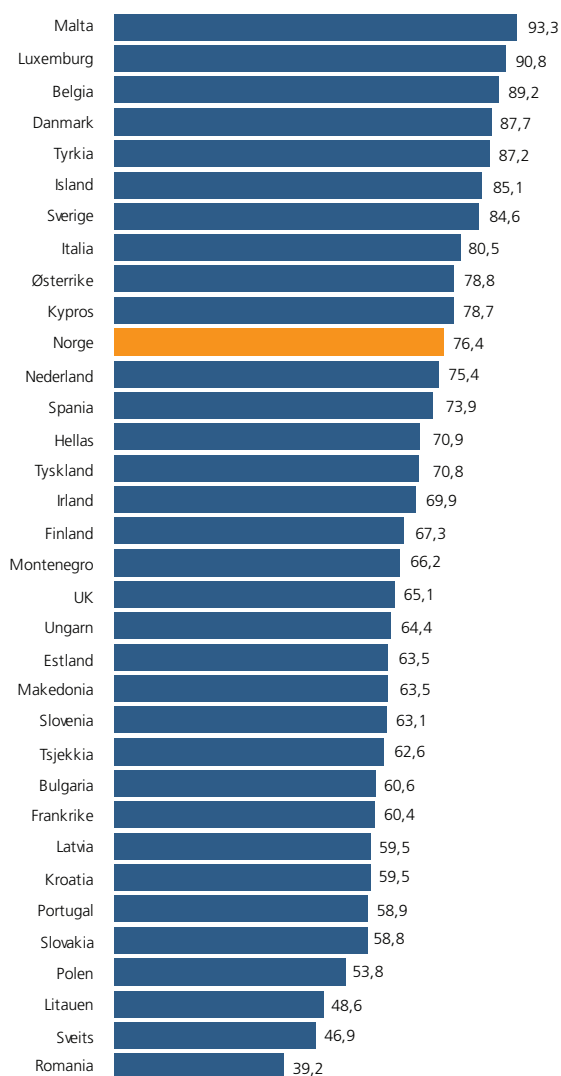
I september 2011 ble det avholdt parlamentsvalg både i Danmark og Latvia. Mens oppslutningen i Danmark var på 87,7 prosent var den på 59,5 prosent i Latvia. En sammenligning av Skandinavia og et utvalg av tidligere Sovjet-republikker over tid viser at oppslutningen er relativt stabilt høy i Danmark, Sverige og Norge, mens den synes å være mer skiftende i det øvrige utvalget. Både i Estland, Slovakia og Polen har oppslutningen gått opp i forhold til forrige valg, mens i Romania har trenden vært markant synkende fra 1992 til siste valg i 2008.

Data kan lastes ned fra NSDs nettsider.

www.nsd.uib.no/eed

Valgoppslutning ved siste parlamentsvalg

European Social Survey (ESS)

har vært gjennomført annethvert år siden 2002/2003 og de første dataene fra femte runde er nylig publisert. I tillegg til de faste spørsmålene inneholder undersøkelsen to roterende spørsmålsmoduler: Arbeid, familie og velferdsmodulen (som også ble stilt i runde 2) og en ny modul om tillit til rettsvesenet. For nærmere informasjon om hvilke land som inngår i det første dataslippet se ess.nsd.uib.no

Godt klima for miljøsaaka?

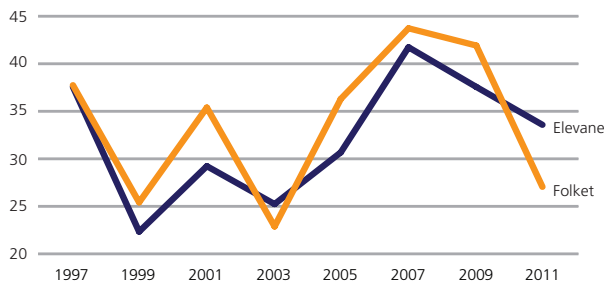
Atle Jåstad

I samband med skulevalet blir det gjennomført to spørjeundersøkingar – ei valundersøking blant elevane i den vidaregåande skulen og ei meiningmåling blant eit representativt utval av det norske folk. Undersøkingane inneheld mellom anna spørsmål om kor viktige ulike saksområde er for val av parti. Me har rangert saksområda etter kor stor prosentdel som svarar "svært viktig".

Skule- og utdanningspolitikk trer fram som den klart viktigaste saka både blant elevane og i folket. Folket er også samstemt med elevane i det at kulturpolitikk har minst å seia for val av parti. For dei andre saksområda er rangeringa ulik.

Miljøspørsmål viktig for val av parti?

Prosentdel som svarar at miljøspørsmål er "svært viktig" for val av parti

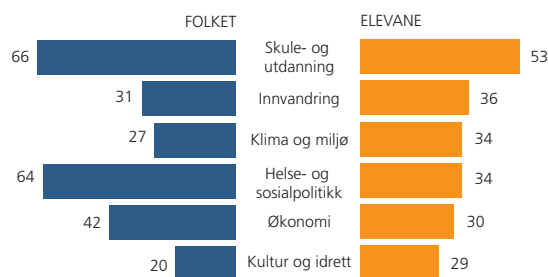

Kjelde: NSD Skuleval - www.samfunnsveven.no

Viktigaste saker for val av parti

Prosentdel som svarar at saksområdet er "svært viktig" for val av parti

Kjelde: NSD Skuleval - www.samfunnsveven.no

Elevane rangerer klima- og miljøpolitikk på tredje plass, medan folket set saksområdet på femte plass. Skilnaden mellom utvala er på om lag sju prosentpoeng. Elevane prioriterer altså miljøvern sterkare enn folket. Men det har ikkje alltid vore slik. Ved å sjå på tilsvarende prosentdelar i tidligere undersøkingar, ser me at miljøsaaka har blitt prioritert sterkare av folket enn av elevane ved seks av skulevala sidan 1997. Figuren viser også at både utvala prioriterte miljøsaaka sterkast i 2007 og at prosentdelen seinare har gått ned.

Resultata frå årets skuleval finst på NSD sine nettsider, der ein òg kan lasta ned data for perioden 1989–2009. NSD arrangerer skulevalet på oppdrag frå Utdanningsdirektoratet.

www.samfunnsveven.no

Meiningar om minoritetar

Atle Jåstad

I skulevalundersøkinga til NSD blir elevane bedne om å seia si meining om fire minoritetsgrupper i samfunnet: homofile, ikkje-vestlege innvandrarakar, jødar og muslimar. Elevane skal plassera seg på ein skala frå 0, som tyder "mislikar sterkt", til 10, som tyder "sterk sympati med". Kategorien 5 uttrykkjer ei nøytral haldning.

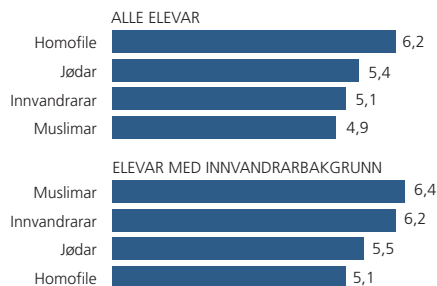
Ved å sjå på gjennomsnittet for kvar variabel (sympatien aukar med verdien), blir det tydeleg at elevane har størst sympati med homofile, og minst sympati med muslimar.

Ikkje uventa endrar mønsteret seg om me berre ser på dei elevane med bakgrunn frå eit land utanfor Vest-Europa eller Nord-Amerika. Denne gruppa har størst sympati med muslimar og innvandrarakar, og minst sympati med homofile.

www.samfunnsveven.no

Sympati med minoritetar

Elevane plasserte seg på ein skala frå 0 (mislikar sterkt) til 10 (sterk sympati med). Kategorien 5 uttrykkjer ei nøytral haldning.

Kjelde: NSD Skuleval - www.samfunnsveven.no

Data without Boundaries

Dag Kiberg

I mai i år gikk startskuddet for et nytt stort EU-finansiert samarbeidsprosjekt mellom offentlige statistikkbyråer og samfunnsvitenskapelige dataarkiv i Europa – "Data without Boundaries (DwB)". Hovedmålet er å legge til rette for at de europeiske forskningsmiljøene skal få best mulig tilgang til offisielle data på tvers av landegrensler. Samtidig skal man ivareta landenes interne regler og ordninger.

Tilgang til offisielle data varierer i dag svært mye i de europeiske landene. Årsakene er dels av politisk-organisatorisk karakter, dels mangel på kapasitet. Etterspørselen etter denne type data er stor i alle land og i de siste årene er man blitt mer og mer oppmerksom på den forskningsmessige verdien, og dermed samfunnsnyttens, som ligger i offisielle data og data samlet inn med offentlige midler. Det er derfor ønskelig at slike data i større grad kan utnyttes i forskningssammenheng og på den måten bidra til å løse sentrale utfordringer samfunnet står ovenfor.

DwB tar sikte på å etablere felles standarder for de europeiske statistikkbyråene ledet av Eurostat, de europeiske samfunnsvitenskapelige dataarkivene og forskningssektoren. Arbeidet vil legge grunnlaget for en felleseuropeisk tilgangspolitik for data til forskning, både juridisk og praktisk.

DwB vil bidra til at forskerne kun forholder seg til én portal for å få tilgang til statistikkbyråenes data og metadata. Det vil bl.a. bli utredet en rekke problemstillinger knyttet til såkalte "remote access"-løsninger. For tilgang til personidentifiserbare data vil man utvikle akkrediteringsordninger og metoder for automatisert anonymisering av analyseresultater. Samtidig skal man utvikle og implementere fleksible systemer for tilgang og håndtering av anonyme data.

Prosjektet, som har 27 partnere, er finansiert gjennom EU-kommisjonens infrastruktursatsing under det 7. rammeprogram og er planlagt gjennomført over fire år. NSD har fått en rekke oppgaver særlig innen portalløsninger, akkrediteringsstandarder, datasikkerhet og ulike tekniske løsninger. Implementering av fleksible brukersystemer og tabuleringsystemer for internett blir ledet av NSD.

Redaksjon:

Bjørn Henrichsen (ansv.red.)

Vigdis Kvalheim (redaktør)

Bjarne Øymyr (grafikk)

Anne M. Dueland

Marie S. Schildmann

Eirik Vestheim

Design: Crnic Design

Trykk: Molvik grafisk AS

Hovedkontor:

NSD

Harald Hårfages gate 29

5007 BERGEN

Telefon: 55 58 21 17

Telefax: 55 58 96 50

nsd@nsd.uib.no

www.nsd.uib.no

Avdelingskontorer:

NSD - Universitetet i Oslo

NSD - NTNU

NSD - Universitetet i Tromsø

Foreløpige valgresultat Astrid Nilsen

Tall fra årets valg er hentet fra Kommunal- og regionaldepartementets nettsider og tilrettelagt for videre analyse. Opplysninger fra valgene vil først bli tilrettelagt for NSDs Kommunedatabase når endelige resultat foreligger fra Statistisk sentralbyrå.

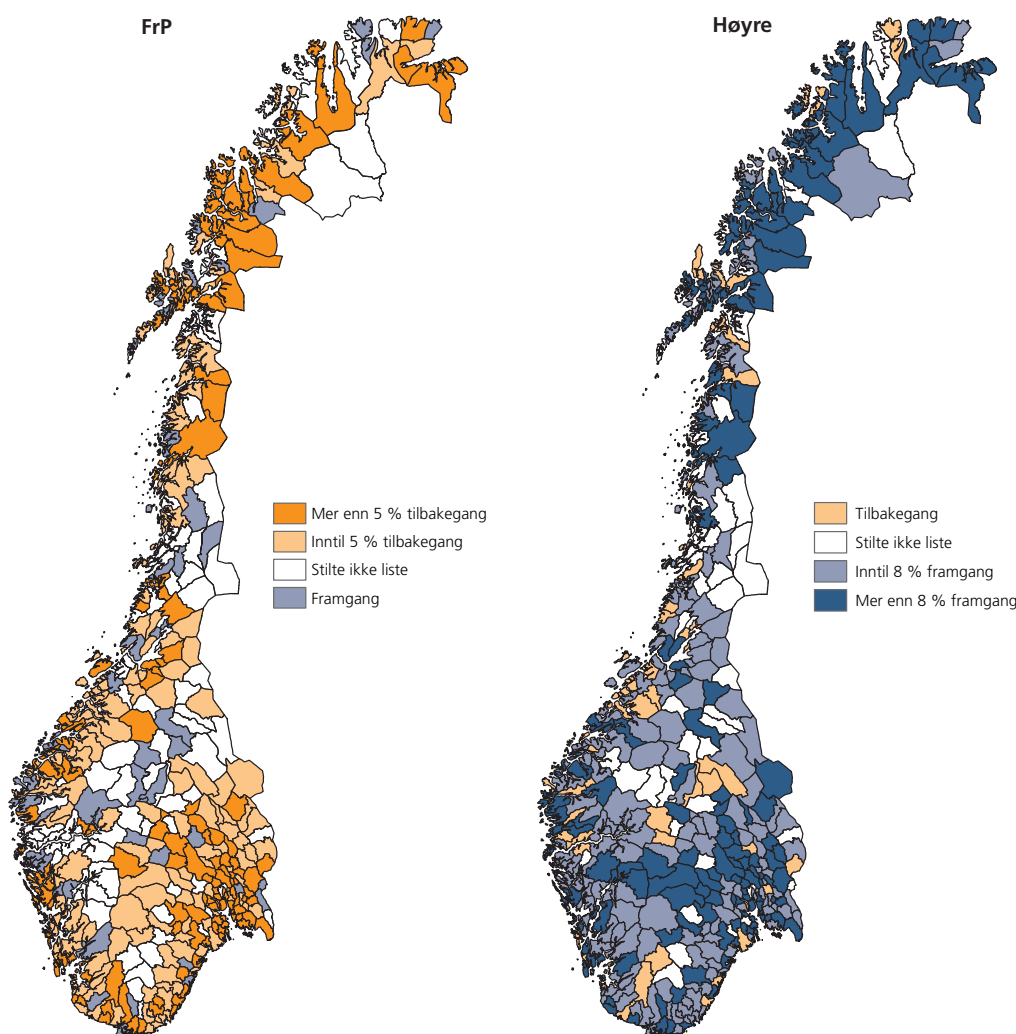
Valgresultatene fra de store byene viser at Høyre hadde størst fremgang i Tromsø og Halden med +24,4 og +24,0 pro-

sent. FrP gikk mest tilbake i Tønsberg og Fredrikstad med -18,9 og -17,3 prosent.

Høyre stilte ikke egen liste i 53 kommuner ved ett eller begge de siste kommunestyrevalgene. For FrP gjaldt dette 88 kommuner.

Ved henvendelse til NSD vil man kunne få overført filer med de foreløpige resultatene.

Endring i oppslutning ved kommunevalg 2011-2007

Kilde: Kommunal- og regionaldepartementet / NSDs Kommunedatabase

International Social Survey Programme (ISSP) ISSP 2009: Social Inequality IV

Data frå den norske delen av undersøkinga "ISSP 2009: Social Inequality IV" vart i vinter gjort tilgjengelig på www.nsd.uib.no/nsddata. Det integrerte datasettet for alle landa som var med i undersøkinga er no publisert på zcat.gesis.org. ISSP har gjennomført modulen med spørsmål om sosial ulikskap fire gonger, i 1987, 1992, 1999 og 2009. NSD har vore med på dei tre siste undersøkingane.

Ein nærare omtale av undersøkinga finn du i NSDnytt nr. 1–2011 på www.nsd.uib.no/nsdnytt.